

Ревак Олександра Віталіївна
ст. гр. ФМ-12, ТНЕУ

Макух Андрій Ігорович
ст. гр. Ф-43, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лободіна З. М.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

Ефективне управління бюджетними ресурсами є важливим завданням бюджетної політики, вирішення якого передбачає застосування у бюджетному процесі програмно-цільового методу на рівні державного та місцевих бюджетів.

Запровадження з 2015 р. «прямих» міжбюджетних відносин створило передумови для практичного застосування середньострокового бюджетного планування та програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом.

У Бюджетному кодексі України програмно-цільовий метод визначено як метод управління бюджетними ресурсами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінювання ефективності використання бюджетних ресурсів на всіх стадіях бюджетного процесу та передбачено запровадження програмно-цільового методу у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів, які мають взаємовідносини з державним бюджетом, із складання їхніх проектів на 2017 рік [1].

Застосування програмно-цільового методу, як стверджує Г. Маркович, дає змогу забезпечити планування бюджету на середньострокову перспективу, одержання значного економічного і соціального ефекту, підвищення обізнаності громадськості щодо ефективності витрачання коштів бюджету територіальної громади та рівня задоволення споживачів суспільних послуг [2].

Дослідивши зарубіжний досвід застосування програмно-цільового бюджетування [3, с. 109–110], вкажемо на одну із ключових його переваг – розроблення та реалізацію бюджетних програм, орієнтованих на кінцевий результат (відповідно до стратегічних цілей), з використанням критеріїв оцінювання їхньої результативності й ефективності використання бюджетних ресурсів, що базуються на прозорості прийняття управлінських рішень.

Зазначене зумовлює доцільність запровадження програмно-цільового методу управління бюджетними ресурсами на рівні всіх місцевих бюджетів, оскільки це дасть змогу отримати такі позитивні ефекти:

- орієнтування системи планування та виконання місцевого бюджету на досягнення стратегічних цілей щодо підвищення якості та доступності надання суспільних послуг у найбільш ефективний спосіб, а не на утримання мережі бюджетних установ;

- забезпечення безпосереднього зв'язку між виділеними бюджетними ресурсами та отриманими результатами від їхнього використання, що супроводжується посиленням відповідальності розпорядників бюджетних коштів за прийняті управлінські рішення;

- забезпечення можливості здійснення моніторингу ефективності і результативності використання бюджетних ресурсів шляхом врахування інформації, що міститься у бюджетних запитах, паспортах бюджетних програм, звітах про їхнє виконання, а не лише шляхом контролю за цільовим витрачанням коштів місцевих бюджетів;

- вдосконалення організації бюджетного менеджменту шляхом прийняття виважених управлінських рішень на підставі результатів оцінювання ефективності бюджетних програм.

Поряд із проведеними Міністерством фінансів України підготовчими заходами щодо використання у бюджетному процесі на місцевому рівні програмно-цільового методу бюджетування при практичному застосуванні зазначеної технології виникає низка проблем, які потребують вирішення.

Як слушно зазначає О. Кириленко [4, с. 9,10], аналіз практики розробки та реалізації бюджетних програм з Державного бюджету України дає можливість зробити висновки щодо наявності системних недоліків, які узагальнено в Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки:

- формальне застосування програмно-цільового методу;

- велика кількість бюджетних програм і їхня громіздка структура, що не дає можливості зрозуміти цілі, на досягнення яких вони спрямовані;

- розпорошення бюджетних ресурсів на виконання окремих заходів, а не на досягнення стратегічної цілі головного розпорядника бюджетних коштів;

- надто велика кількість результативних показників, які не ілюструють результати виконання бюджетної програми, а фіксують статистичні дані;

- неможливість об'єктивно оцінити ефективність та результативність бюджетних програм за допомогою передбачених показників;

- відсутність дієвого і систематичного контролю за результативністю виконання бюджетних програм;

– неврахування результатів програмно-цільового методу під час прийняття управлінських рішень [5].

Негативно впливає на розвиток програмно-цільового методу у бюджетному процесі на державному й місцевому рівнях, на думку В. Дем'янишина, неузгодженість напрямів довгострокової та середньострокової державної політики. При цьому відсутність в Україні цілісної системи стратегічного планування призвела до незадовільного рівня бюджетного планування, відсутності належних зв'язків між пріоритетними напрямами соціально-економічного розвитку суспільства та наявними бюджетними програмами [6, с. 34].

З огляду на актуальність євроінтеграційних процесів в Україні, а застосування бюджетування, орієнтованого на результат, – одна з вимог для країн-членів ЄС, і з урахуванням окреслених проблем, які створюють суттєві перешкоди на шляху до реального, а не декларативного запровадження програмно-цільового методу на державному та місцевому рівнях, у сучасних умовах, на думку З. Лободіної, доцільно: по-перше, підвищити фахову компетентність працівників фінансових секторів, служб органів місцевого самоврядування, розпорядників бюджетних коштів щодо прийняття рішень у сфері бюджетного менеджменту шляхом вивчення зарубіжного досвіду управління результатами від витрачання бюджетних ресурсів і набуття практичних навичок роботи з програмним забезпеченням; по-друге, удосконалити переліки бюджетних програм, формулювання їхньої мети, завдань та результативних показників відповідно до пріоритетів соціально-економічного розвитку адміністративних територій і держави загалом [7, с. 285].

З метою перетворення програмно-цільового бюджетування на інструмент прийняття дієвих управлінських рішень, реалізація яких сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних ресурсів, своєчасним та актуальним є вирішення завдань, визначених у Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 рр. [5]: підвищення відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів за результати діяльності у відповідних сферах та результативність бюджетних програм; ефективний моніторинг результативності та запровадження комплексного оцінювання ефективності і доцільності здійснення видатків з метою забезпечення економії та вивільнення ресурсів для нових пріоритетів; оптимізація бюджетних програм і посилення їхньої відповідності стратегічним цілям.

Література:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України №2456-VI від 08.07.2010 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

2. Маркович Г. Все про програмно-цільовий метод у бюджетному процесі: важливо для об'єднаних громад. URL : <http://decentralization.gov.ua/news/3906>.
3. Бюджетна система : підруч. / за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. К. : Центр учбов. літератури ; Тернопіль : Екон. думка, 2012. 871 с.
4. Кириленко О. П. Практика та проблеми програмно-цільового бюджетування. Треті Всеукраїнські наукові читання пам'яті С. І. Юрія : зб. наук. праць / (Тернопіль, 28 лист. 2017 р.). Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. С. 8–13.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки» №142-р від 8.02.2017 р. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80/page>.
6. Дем'янишин В. Г. Стратегічні напрями реформування системи управління державними фінансами в Україні. Треті Всеукраїнські наукові читання пам'яті С. І. Юрія : зб. наук. праць, (Тернопіль, 28 лист. 2017 р.). Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. С. 32–37.
7. Лободіна З. Бюджетний механізм: концептуальні засади та перспективи модернізації : моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 412 с.

Рибій Тарас Олегович
ст. гр. ФМ-12, ТНЕУ

Сидор Ірина Петрівна
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ

На сучасному етапі українського державотворення на перший план виходять питання зміцнення власної дохідної бази місцевих бюджетів. Адже сьогодні рівень фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування досягнув свого критичного стану і потребує здійснення адекватних заходів з боку законодавчої та виконавчої гілок влади щодо його поліпшення. Безперечно, таку ситуацію можна виправдати безпрецедентними наслідками загальносвітової фінансово-економічної кризи, яка зачепила, практично, усі сфери суспільного життя й не оминула найнижчих ланок бюджетної системи. Проте, основну причину необхідно шукати в неефективності управління місцевими фінансами, оскільки малий обсяг доходів місцевих бюджетів та їх формування за рахунок міжбюджетних трансфертів – проблеми, притаманні нашій державі ще з перших років її незалежності, коли були закладені фундаментальні першооснови інституту місцевого самоврядування. Практика фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні, методика та прийоми, які застосовують для аналізу податкових надходжень до місцевих